

Ország Lili – faltól falig

Ország Lili:
Kislány fal előtt (1955)

olaj, vászon

(Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata,
Vasilescu gyűjtemény)

A Magyar Nemzeti Galéria minden eddigénél bőségesebb, teljes életművét átfogó, több mint háromszáz alkotását felvonultató tárlattal tiszteleg a kilencven éve született Ország Lili (1926-1978) emléke előtt.

A modern magyar képzőművészet kiemelkedő alakját az őt megihlető hazai és külföldi művekkel is közelebb hozzák a mai látogatókhoz. Ezért kerültek kiállításra az erdélyi Ádamos unitárius templomának 1526-ban festett famennyezet-kazettái, miként bolgár és orosz kolostorok pravoszláv ikonjai is. *Vajda Lajos*, *Bálint Endre* és *Korniss Dezső* szürrealista képei, a francia *Paul Delvaux* s az olasz *Giorgio de Chirico* metafizikus látomásai, a párizsi emigráns *Zoltán Kemény*, valamint portugál festőművész neje, *Maria Helena Vieira da Silva* absztrakt kompozíciói szintén ez okból kerültek Ország Lili művei köré.

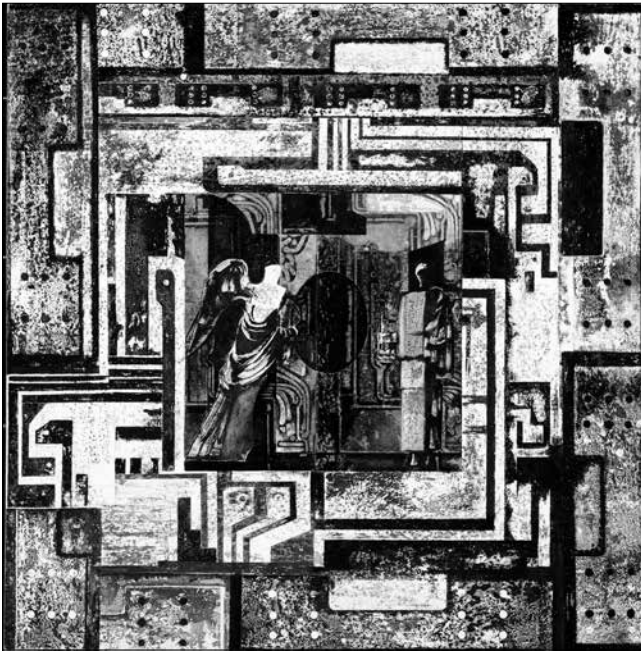
A tárlat még az Ország-életművet alaposan ismerők számára is tartogat újdonságokat. Eddig a nyilvánosság előtt soha nem szerepelt bizonyos egyedi munkái, illetve elsőként összegyűjtött ciklusai is láthatók. Az 1980-as emléktárlaton csupán részleges Labirintus-rekonstrukció szerepelt, a mostanira épült fel először a több mint félszáz darabos sorozat a maga teljességében.

Kolozsváry Marianna, a kiállítás szervező-rendezője elmondta – de a reprezentatív kísérő katalógusban közölt tárlatvezetésében is olvasható –, hogy a tehetős izraelita borkereskedő leányát az akkoriban Csehszlovákiához tartozó Ungváron *Oestereicher* Líviaként jegyezték be az anyakönyvbe. Gimnáziumi tanulmányait még cseh tannyelvű iskolában kezdte, az első bécsi döntés után a Magyar Királyi Államiban folytatta, az érettségi vizsgát a zsidótörvények nyomán azonban végül az Ungvári Zsidó Gimnáziumban tette le. Magyar anyanyelvén kívül csehül, németül, angolul, olaszul beszélt és olvasott.

1944 tavaszán családjával gettóba került az ungvári Moskovits téglagyár falai közé, amint azt 1955-ös Önarcképén is feldolgozta. Apjának első világháborús kitüntetései révén sikerült Budapesten menlevelet szereznie, ezért Kassán leszállították őket az Auschwitzba tartó vonatról. Visszatértek Ungvárra, ahol 1944 nyarán kikeresztelkedtek, és ő az Éva nevet kapta. A háborút erdélyi menekültek hamis papírjaival vészelték át a magyar fővárosban. 1945 őszén itt iratkozott be a Képzőművészeti Főiskolára, ahol a posztimpreszionista mester, *Szőnyi István* növendéke lett. 1950-ben – már hivatalosan felvett új nevével – Ország Liliként kapott diplomát. Díszlet- és jelmeztervezőként az Állami Báb- és Pupp Színházban helyezkedett el, és kis megszakítással itt dolgozott mindvégig. Gyermeklapokba is rajzolt, ifjúsági könyvekbe készített illusztrációkat, szabadidejében pedig megszállottan festett, és hovatovább képeit is sikerült értékesítenie. Művei egyrészt közvetlenül, műteremként is szolgáló egyszobás lakásában, másrészt hazai vagy külföldi kiállításain találtak vásárlókra.

Az utazási szigor fokozatos enyhülése nyomán e képek árából fedezte hón áhított határon túli látogatásait. Kezdetben szocialista, majd tőkés országokba járt. Útjaihoz sok szellemi és anyagi támogatást kapott 1956-ban külföldre távozott kollégáitól és pályatársaitól. Ezeket a művészbártaikat idehaza élete végéig nagyon hiányolta. Nekik írt leveleiben részletesen beszámolt turistaélményeiről is, így ezek a sorai az utókor számára fontos információforrások.

Ország Lili: Labirintus. Ikarosz (1974-75)

olaj, farost (Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

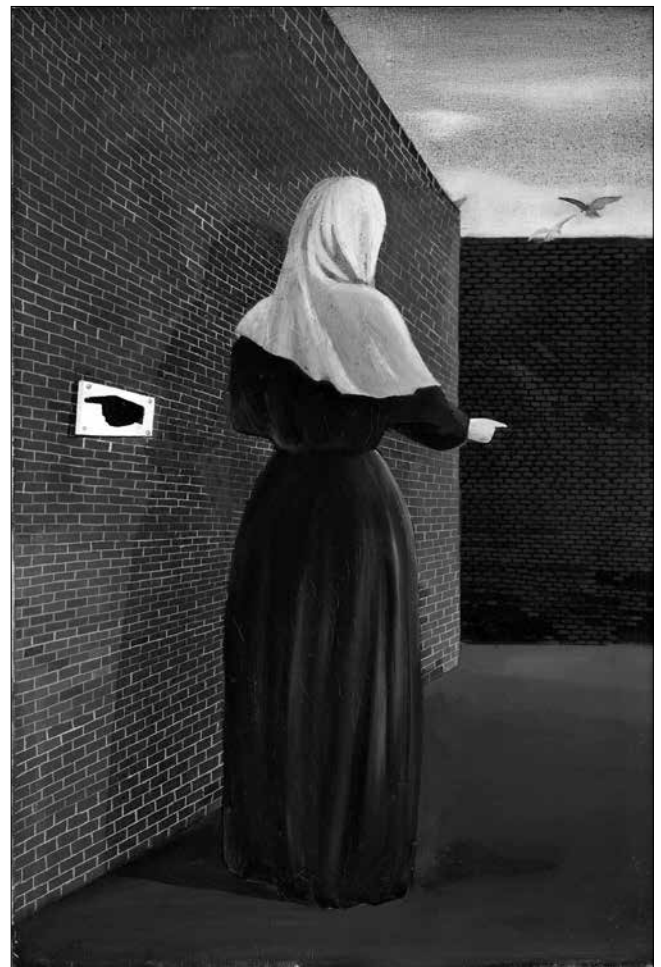
Először 1956 augusztusában egy társasutazással jutott el Bulgáriába, a híres rilai Szent Iván-kolostor mellett felkereste Szamokov és a régi főváros, Plovdiv templomait, valamint ez utóbbi város közelében a Preobrazsenszki (Úrszíneváltozás) monostort. (Ide egy év múlva visszatért.) Egy 1959-es IBUSZ-úton Moszkvában, Kijevben és Lvovban szintén az ortodox egyházművészet emlékeit kutatta. Még a világhírű Tretyakov Galériában is a pszkovi és novgorodi festők korai szentképeit kereste fel. Benyomásait ikonos korszakában hasznosította. 1960-ban festészetében is nyomott hagyott Prága, az „Arany város”, főleg annak ősi zsidó temetője, az egymásra zsúfolt sírköveivel. Ekkor indult „urbánus látképeinek” ciklusa, rég eltűnt vagy soha nem volt városok alaprajzaival. 1962-ben magánúton végre Nyugatra, „a fény városába”, Párizsba is eljutott. A Louvre-ban főleg az ókori részleg kötötte le, és ezután indult ún. „írásos periódusa”, a töredezett romokon rejtélyes héber vagy annak tűnő feliratokkal, amelyek betűi vagy jelei olykor szinte a levegőben lebegnek. Ezt a hatást a tárlatrendezés tovább fokozta azzal, hogy a képek a faltól arasznyira függenek. 1964-ben Bécsen át Kölnbe és Bonnba utazott magánlátogatásra, de a gótikus művészet emlékei eléggé hidegen hagyták. Annál nagyobb fordulópontra lett 1966 őszén izraeli meghívása. Fél száznyi festményéből és ugyanannyi grafikájából Tel-Avivban rendeztek tárlatot. Felkereste Jaffát, Jeruzsálemet, Haifát, Názáretet és Szodomát éppúgy, mint a Holt-tengert meg a sivatagot. Teljesen lenyűgözte az ország ősi történelme éppúgy, mint földrajzi sokfélesége. Ekkor indultak zsidó témájú kompozíciói. Az 1967-es izraeli-arab háború kitörése miatt az az év őszén nyitott székesfehérvári tárlatán „zsidótlanítani” kellett a képcímeket, így lett az Exodus helyett Vonulás, Jerikó falai

helyett Leomló falak, Panaszfal helyett Írás a falon. 1968-ban jutott el egy hónapra Itáliába, ahol Velence és Firenze mellett főként „az örök város” Róma vált ösztönzőjévé, ahová tárlattal is visszatért a következő évben. 1971-ben Pompeji és Herculaneum romterülete, 1973-ban pedig Nápoly és a szicíliai Taormina felkeresésével, majd 1977-ben tett olaszországi körutazásával szerzett újabb inspirációkat. Ebben az évtizedben születtek vég nélkül a Labirintus sorozat kisebb-nagyobb példányai, miközben a világörökség épületromjainak körvonalai mellé társította a XX. század műszaki-tudományos vívmányát, a nyomtatott áramkör kontúrjait is...

Ország Lili tragikus és örömteli fordulatokban gazdag pályafutása során így jutott el a téglagyári gettó téglakerítésétől a jeruzsálemi Siratófalon át a Labirintus korridor-rendszeréig. Saját írásbeli vallomása szerint: „Az én labirintusom kövekből épül fel és városokból... Ezek között a falak között élek most, és nem tudom már, hogy aki ide belép, az halad-e vagy egy helyben áll. Ezt csinálni, festeni fogom, amíg élek, ennek a kapuját csak akkor zárják be, ha én már nem leszek.”

Az „Árny a kövön – Ország Lili művészete” című kiállítás 2017. március 26-ig látogatható.

Wagner István

Ország Lili: Nő fátyollal (1956)

olaj, vászon (Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár)